

Baltica '88

Starptautiskais folkloras festivāls • International Folklore Festival • Международный фестиваль фольклора

Festivāla organizācijas
komitejas izdevums
Iznāk no 10. jūlija līdz
20. jūlijam Rīgā

Issued by Festival Organisation
Committee
7 issues of "Baltica" are published
specially for International
Folklore Festival in Riga.

Издание
оргкомитета фестиваля
Издается с 10 по 20 июля
в Риге

Svētdien, 1988. gada 10. jūlijā
Sunday, July 10, 1988
Воскресенье, 10 июля 1988 года
Maksā 20 kap. Price 20 kop. Цена 20 коп.

Nr.
No.
№

1

Foto: Andris Krieviņš

Šodien festivālā:

- plkst. 15 Izstādes «Latvijas PSR
etnogrāfiskie un folkloras
ansambļi» atklāšana
Siguldas novadpētniecības
muzejā
plkst. 19 Ieskaņu koncerts
Preiļos

Today:

- 8 30 p m Dome Square, Jāņa Courtyard,
3 p m At the Sigulda regional museum
opening of the exhibition
«Ethnographic and folklore
ensembles of the Latvian SSR»
7 p m Introductory concert
in Preiļi

Сегодня на фестивале:

- 15.00 Открытие выставки «Этнографические
фольклорные ансамбли Латвийской
ССР» в Сигулдском краеведческом
музее.
19.00 Концерт в г. Преи́ли.

Austras koka pavēnī

Ar Austras koka simbolu mūsu republikā sevi pie-teicis starptautiskais folkloras festivāls «Baltica». Pie-teicis, lai atnāktu pie mums ik trešajā gadā, lai pār-baudītu mūsu prasmi un modrību tautas garamantu saglabāšanā un saudzīgā tālāknešanā.

Kad ciemiņi gaidāmi, nama pagalmā tiek posts, sa-kārtotas godadrebē, sarūpēti cienasti. Nu «Baltica» jau durvju priekšā, tāpēc visur valda īpaša rosība — vēl kārtojams vai pārkārtojams dažs labs organizato-riskais jautājums, vēl jāpieslēpē kāda nots koncertu labšķanai.

Bet skatītāji, klausītāji un līdzjutēji jau auj kā-jas...

* * *

Domājot par festivāla dalībniekiem, neaizmirsīsim, ka tas ir folkloras festivāls, un tā arī kolektīvu rep-ertuārs jāvērtē. Tāpēc te pirmā vieta ierādāma tau-tas radošajai domai — mākslai, kuru radījusi un ra-da pati tauta. To apliecina etnogrāfiskie ansambļi, viņiem folkloras ir pati dzīve. So dzīves izjūtu, pasau-les uztveri un izpratni pārņemot arī folkloras ansam-bļi.

Sodien mākslinieciskā pašdarbība sazarojusies daudz dažādos žanros, un katrs no tiem savu reizi izmanto folkloru atbilstoši sava žanra specifikai. Lai parā-dītu šo daudzveidību, festivālā vieta būtu visiem šo-dien sastopamajiem tautas daiļrades veidiem: gan ska-tuvei organizētajiem, gan sadzīves veidotajiem. Tā arī iecerēta festivāla norise — lai LVU aulā skanētu tautasdziesmu apdares koku izpildījumā un tautas mū-zikas koncertu piedalītos koklētāju ansambļi, lai uz-skatuvēm savu etnogrāfiskās dejas izpratni sniegtu republikas Tautas deju ansambļi un lai lauku kapelas šoreiz izpildītu savu funkciju un spētu ikvienu iesaistīt kopējā dancī.

Latvijas Valsts filharmonijā kopš decembra notika cikla «Starptautisko folkloras festivālu «Baltica» gai-dot» sarīkojumā, kurās tikās visu novadu folkloras ansambļi, tautasdziesmu teicēji, lai iepazīstinātu klausītājus ar sava novada folkloras materiālu, tau-tas dziedāšanas tradīciju. Reizē ieguvām arī priekš-statu par potenciālajiem festivāla dalībniekiem. Vērtē-jot folkloras kopas, jāpazīnās atšķirība starp skatuvi un sadzīvi — folkloras ir situāciju māksla, un te neder profesionālās mākslas kritēriji. Galvenā nozīme šajos kolektīvos ir materiāla pārzināšanai, folkloras pielie-tojuma izpratnei un saistībai ar šodienas dzīves ak-tualitātēm.

Republikā darbojas vairāki nekā simti etnogrāfisko un folkloras ansambļu — tāpat kolektīvi, kuri sava novada tradīciju apguvusi pārmantošanas ceļā un kuri turpina apgūt folkloras materiālu gan no pierakstiem, gan mācoties no tautas teicējiem. Festivālā visus no-vadus un Rīgas pilsētu pārstāvēs 27 kolektīvi, kuriem lielāka pieredze tradicionālo svētku organizēšanā sa-vās mājās un plašākos sarīkojumos republikā, tie, ku-ri pārzina sava novada sadzīves tradīciju un kalendāro ieražu folkloru, prot izmantot zināšanas svētku situā-cijā — tāpat, atbilstoši tradīcijai, iekļauties dažādās norisēs. Sodien — dziesmā, dejā, muzicēšanā. Etno-grāfisko kopu pulkā būs tas, kurām savdabīgāka sa-va novada tautas dziedāšanas tradīcijas iezīme, ba-gātāks repertuārs. Tāpat — spilgtākie novada tradi-cijas nesēji.

Tautas dziesmas un mūzikas spēks ir kopības sajū-tas veidošanā, radot saprašanas starp tautām mūzikas valodā. Tāpēc kopīgai dažādu tautu muzicēšanai ka savstarpējai cieņai, izpratnes un draudzības izpaus-meī festivālā būs ierādīta ievērojama vieta. Tā arī or-ganizēta festivāla norise — lai folkloras dzīvotu kon-krētā situācijā, atbilstoši videi un laikam. Tā, piemē-ram, ieskaņu sarīkojumā otrdien un svētku atklāšanas dienā (13. jūlijā) dzīvosim mūsu Vecrīgā kopā ar no-vadu dziesmām un dejām. Savukārt Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā — Latvijā miniaturā — ļausim viesiem tuvplānā satikties ar novadu tradīcijām, ar raksturīgo etnogrāfiju un folklorā. Kopīgi tautas svētku brīži gaidāmi Siguldā un Ogrē. Savi uzdevumi būs arī tiem kolektīviem, kuri iejuties saimnieku lomā kādā no republikas rajoniem (Cēsis, Bauskā, Limbažos, Jelgavā u. c.), kur viesosies festivāla un radošās diskusijas dalībnieki.

LIĀNA OSE,

E. Melngaila Republikas tautas mākslas un kultū-rizglītības darba zinātniski metodiskā centra direk-tora vietniece

In the shade of Austra tree

The International Folk Festival «Baltica» has an-nounced itself in this republic under the symbol of Austra tree. It has announced itself in order to come back every third year, to check our ability and wat-chfulness in maintaining and careful passing down of folklore.

When guests are expected to arrive the home yard is cleaned, one's Sunday's best is smartened up, re-freshments are prepared. At last «Baltica» is in front of our doors, that is why there is a lot of particular activity everywhere around — some of the organi-zational questions are to be settled or reorganized, something should be improved in concert programmes to make each concert a real delight to ones' eye and ear.

Concertgoers, supporters are already putting on their shoes...

When thinking about the participants of the festi-val, let's not forget that this is a folk festival and according to that the repertoire of each group and ensemble should be estimated. Therefore it is people's creative thought — people's art that should go first. It is testified by ethnographical ensembles for which folklore embodies life. This conception, this world outlook is inherited by folk groups as well.

Amateur performances have branched out into various genres today, each of which makes use of folklore in its own time according to the peculiari-ties of the genre. Therefore each genre which has managed to survive will be included in the festival programme to reveal this variety of form. The idea of the process of the festival is the same — there will be choral singing of folk songs, concerts of folk music with participation of kokle-players' ensembles, dancers from People's dance groups showing their own idea of ethnographical dance, country music bands performing their function to involve everyone in a great community dancing in the University hall.

Concerts of the cycle «Expecting the International Folk Festival «Baltica»» took place in the Latvian State Philharmonic Society Concert hall since Decem-ber, in which folk ensembles, narrators of folk songs and tales from all the regions of Latvia came toge-ther with the aim of introducing listeners of the con-certs to the folk material, singing tradition of their region. At the same time we got an idea of would-be participants of the festival. When estimating folk groups one should keep in mind the difference be-tween the stage and life — folklore is the art of situations and this time the criteria of the profes-sional art are not going to work. The chief points for these groups are the knowledge of the material, the understanding of the ways of application and con-necting it with the topical problems of the day.

There are more than 100 ethnographical and folk groups in the republic today — that means — groups which have mastered folk traditions of their own region and which go on acquiring folk material stu-dying both — from notes and folklore narrator. All the ethnographic regions and the city of Riga will be represented by 27 groups in the festival. These groups have got the largest experience in the organization of traditional festivities at their own place and lar-ger republican festivals. They know, how to make use of their knowledge on festival occasions.

In song, dance, music playing ethnographic groups will be represented by those which have the most ori-ginal traditions of singing folk songs of their re-gion, the richest repertoire.

Festivāla emblēmas autors Vitolds Kucins.
Designer of the Festival's Emblem: Vitolds Kucins.
Автор эмблемы фестиваля Витолдс Куцинс.

That means — the most striking groups.

The strength of folk song and music lies in its ability to create feeling of community, making diffe-rent peoples understand one another speaking the language of music. That is why very great attention will be paid to joint performances of music playing of the representatives of different peoples to reveal mutual understanding, friendship and respect during the festival.

This is the way the process of the festival has been organized to make folklore alive in each particular situation according to place and time. Thus, for example, on the 12th and on the 13th of July — the day of opening of the Festival one shall live in Vec-rīga (Old Riga) together with the songs and dances of the region.

Ethnographical open air museum — Latvia in mi-niature — will be the place where we shall let our guests get acquainted with the traditions and charac-teristic peculiarities in ethnography and folklore of all the regions of Latvia.

We shall be able to spend festive moment together in wind-up concerts in Sigulda and Ogre as well.

LIĀNA OSE,

Deputy director of Emīlis Melngailis Centre of Cultural Education and Folk Art

Под сенью дерева Аустры

Древний мифологический знак — дерево Аустры — стал эмблемой Международного фольклорного фестиваля «Балтика-88».

«Балтика» — фестиваль фольклорный, и репер-туар коллективов, участвующих в нем, нужно оце-нивать именно с этой точки зрения. Здесь на пер-вом месте — искусство, созданное народом. Это искусство утверждают этнографические ансамбли, для них фольклор — сама жизнь. Подобное миро-ощущение и мировоззрение наследуют и фольклор-ные ансамбли.

Современная художественная самодеятельность включает в себя множество самых разных жанров. И в каждом из них по-своему используется фольк-лор. И замысел фестиваля — показать все это мно-гообразие. Пусть в Большой аule ЛГУ хоры испол-няют обработанные для них народные песни, а на концертах народной музыки звучит кокле. Пусть со своим пониманием этнографических танцев зри-телей познакомят народные танцевальные ансам-бли, а сельские капеллы попробуют втянуть всех в общий круг...

В декабре прошлого года в Латвийской госу-дарственной филармонии начался цикл концертов «Навстречу Международному фольклорному фести-валю «Балтика». В концертах приняли участие фольклорные ансамбли и исполнители народных песен из всех областей Латвии, познакомившие зри-телей с фольклорным материалом и традициями на-родного пения своего края. Говоря о фольклорных коллективах, нельзя забывать об их специфике, о разнице между сценой и жизнью. Фольклор — ис-кусство ситуаций, и для его оценки не подходят критерии профессионального искусства. Главное для этих коллективов — хорошее знание материа-ла, понимание фольклора и его связей с современ-ностью.

На сегодняшний день в республике существует более 100 этнографических и фольклорных ансамб-лей — коллективов, которые унаследовали тради-ции своего края и развивают их. На фестивале Лат-вию представляют 27 из них. Это коллективы, хо-рошо знающие традиции своего края и фольклор календарных праздников, умеющие отмечать народ-ные праздники. Среди этнографических ансамблей будут в первую очередь те, в чьем творчестве чув-ствуется своеобразие, у кого богаче репертуар.

Сила народных песен и народной музыки — в том чувстве единства, которое они создают, в том взаимопонимании, которое возникает благодаря им между народами. Поэтому в программе фестиваля значительное место занимают совместные концерты — как проявление дружбы, взаимопонимания и взаимоуважения.

12 и 13 июля концерты состоятся на улицах и площадях Старой Риги. В Этнографическом музее гости в свою очередь поближе познакомятся с Латвией. Народные праздники в Сигулде и Огре отметят дни закрытия фестиваля.

Участники фестиваля побывают в Цесисе, Баус-ке, Лимбажи, Елгаве, во многих других городах, состоится и творческая дискуссия.

ЛИАНА ОСЕ,

заместитель директора Республиканского научно-методического центра народного творчества и культурно-просветительной работы им. Э. Мелн-гайлеса.

Foto. Andris Krieviņš.

Kas ir latviešu tautasdziesma?

Latviešu Tautasdziesma (Daina) ir latviešu kultūras pamats un sastāvdaļa, latviešu etniskās apziņas avots. Tā tiek dēvēta gan par tautas dzīves enciklopēdiju, gan materiālās un garīgās vēstures arhīvu. Tautasdziesmu varētu saukt arī par latviešu tautas garīgo dzimteni. Tā ir milzīga nacionāla vērtība, bet ne tikai. Latviešu Tautasdziesma (vispārīgi tā mēs saucam visu latviešu dainu masīvu — ap 1,2 miljoni četrpēdžu un arī garākas dziesmas) ir fundamentāls pasaules kultūras piemineklis, kuru pasaule diemžēl vēl maz pazīst.

Latviešu Tautasdziesmas fenomēns liek domāt par tautu (un cilvēces) esības un attīstības paradoksiem. Šodien Tautasdziesma ir latviešu lepnums un spēks, taču cēloņi, kāpēc tieši latviešiem radusies un galvenais — saglabājusies tik bagāta mutvārdu folklorā, meklējami tautas vēsturiski traģiskajā liktenī. XIII gadsimtā sākās 700 gadus ilgais vācu kolonizācijas periods Latvijā. Līdz pat XIX gadsimta vidum tika apturēta jebkāda nacionālās kultūras veidošanās. Visu savu jebkurai tautai piemītošo radošo potenciālu latvieši ielika Tautasdziesmā. Kamēr citās zemēs šai laikā strauji attīstījās zinātne, filozofija, literatūra, valodniecība, tēlotājmāksla utt., latvieši savu filozofisko pasaules uzskatu, savas pirmszinātniskās atziņas, savu poēziju, savu vēsturi, savu likteni izteica Tautasdziesmā.

Kamēr citām Eiropas tautām, attīstoties rakstītajam un iespējamajam vārdam, folkloras tradīcija pakāpeniski zuda (kultūras pārmantojamība pieņēma citas formas), latviešiem tā joprojām saglabājas — kā vienīgā pašizpaušmes iespēja. Vēl vairāk — nacionālai pašapziņai kompensējoties folklorā, tā akumulē sevi visu tautas radošo spēku, liekot mums šodien apbrīnot Tautasdziesmas mākslinieciskumu un filozofiskumu, vitalitāti un garīgo enerģiju.

Tagad tieši caur latviešu Tautasdziesmu citas indoeiropiešu saimes tautas var meklēt arī savas saknes, pietuvoties savi pirmtatibai, jo Dainas (sevišķi gadskārtu ieražu dziesmas un mitoloģisko dziesmu slānis) glabā virkni pašu arhaiskāko indoeiropiešu pirmtautas pasaules priekšstatu, senus elementus, kas sasaucas ar pirmsvēdu laikmetu un kas kalpo par neatņemamu izziņas objektu salīdzināšanai mitoloģijai un citām zinātnēm visā pasaulē. Latviešu Tautasdziesmas senatnīgā vērtība ir tā, ka to maz skārusi kristianisma ietekme, kas daudz citu tautu garīgajā biogrāfijā ienesa neatgriezeniskas korektūras. Kristianisma unificētais pasaules skatījums Latvijā nenostiprinājās, jo tika šeit ieviests ar tūkstoš gadu vēlāk nekā citur Eiropā un sastapa asu garīgu pretestību.

XIX gadsimtā, sākoties latviešu nacionālajai atmodai, izplatoties rakstītajam vārdam, bija reālas briesmas zaudēt šo seno, gadu simtiem un tūkstošiem cauri nesto mantojumu. Par laimi to apzinājās arī mūsu nacionālās atmodas kultūras darbinieki. Sākās masveidīgs folkloras vākšanas un apzināšanas darbs, kura priekšgalā bija K. Valdemārs, F. Brīvzemnieks, J. Sproģis u. c. izcili tālaika kultūras darbinieki. Tautasdziesmu sakārtošanu uzņēmās K. Barons. Tas kļuva par viņa mūža darbu un viņš pats — par latviešu Dainu Tēvu. Tik augsts tituls nav nevienam citam latviešu kultūras dižgaram.

No 1894. līdz 1915. gadam iznāk pirmais un vēl līdz šai dienai nozīmīgākais Latvju Dainu kopojums. Tautasdziesma aptver visu cilvēka esamību gan kosmosa lokos, gan ikdienišķajās izpaušmēs. Tautasdziesma ir vispārējā nacionālā vienlaikus, vēsturiskajā konkrētībā sakņota un pārtaicīga reizē. Tautasdziesmu masīvs ir vienots veselums, tai pašā laikā vienots veselums ir katra atsevišķa četrpēdžu — ietīpīga, formas ziņā strikti kanonizēta miniatūra. Iedarbīgs ir jau pats četrpēdžu teksts (tām divi galvenie metriķiskie tipi — trohaiskā un daktiliskā dziesmas), taču visā pilnībā četrpēdžu atklājas tikai kontekstā, kad zinām atsevišķas dziesmas vietu kopīgajā sistēmā. Katram Tautasdziesmas tēlam ir plašs semantiskais lauks, kas tiek ne vien intelektuāli apzināts, bet arī genētiski nojausts. Kā asinsbalss, kura pusapzinīgi runā mūsdienu modernajā latvietī.

Latviešu tautasdziesmās un pasākās bieži izplatīts ir motīvs par bārenīti. Nabadzīgā, visu vajātā, bet ētiski skaidrā un stiprā bārenīte, pārciešot visus grūtumus un pazemojumus, beigās uzvar, tiek kronēta — tiešā un pārnēstā nozīmē. Tā noticis arī ar latviešu Tautasdziesmu.

MĀRA ZĀLITE

What is a Latvian Folk Song?

The Latvian folk song (Daina) is the basis and a constituent part of the Latvian culture, the source of Latvian ethnic conscience. It is being called both the encyclopedia of the life of the people and the archive of material and intellectual history. We can call it the intellectual motherland of the Latvian people. It is a great national value, but not only. That the Latvian folk songs (it is a generalized way of naming all the amount of the Latvian Dainas — about 1.2 million of quatrains and longer songs, too) is a fundamental monument of the world's culture, which the world, unfortunately, knows too little about.

The phenomenon of the Latvian folk songs makes one think about the paradoxes of being and development of people (and mankind). Today the folk song is the pride and strength of the Latvians, but reasons, why exactly so rich oral folklore has appeared and most important remained with Latvians, are to be looked for in the historically tragic fate of the people. In the thirteenth century the seven hundred year period of German colonization in Latvia began. The formation of the national culture was stopped till the mid-nineteenth century. All the creative potential, pertaining to any people, Latvians put into the folk song. While at this time in other countries science, philosophy, literature, linguistics, fine arts etc. grew rapidly, the Latvians expressed their philosophic world outlook, their attitude towards life, their poetry, their history, their fate in folk songs.

While, with the development of the written and printed word, the folklore traditions were gradually lost for other European peoples (the inheritance of culture obtained other forms), for the Latvians it still remained the only possibility of self-expression. Even more — the national self-consciousness finding expression in folklore accumulates all the creative force of the people, making us admire the artistic and philosophic values of the folk song, its vitality and intellectual energy even today.

In our time it is with the help of the Latvian folk song that other Indo-European peoples can search for their roots, come close to their beginnings, because Dainas (especially the layer of seasonal customs and mythological songs) preserve the most archaic type of world outlook of the proto-Indo-European people, old elements, which are common with the period before Sanskrit Vedas, and which serves as an irreplaceable source of information for comparative mythology and other branches of research in all the world. The ancient value of the Latvian folk song lies in the fact, that it is little affected by christianity, which brought irreversible changes in the intellectual biography of other peoples. The unified world outlook of christianity did not consolidate in Latvia, because it was brought here about a thousand years later than in other places in Europe and met here a sharp mental resistance.

In the nineteenth century, with the Latvian national awakening, spreading of the written word, existed real danger of losing this old heritage, brought through ages. Fortunately, the supporters of the national awakening were also aware of it. The work of folklore collection and realization started on a mass scale, and in the front line of this work were K. Valdemārs, F. Brīvzemnieks, J. Sproģis and other famous culture workers of the period. K. Barons undertook the work of systematization of the folk songs. It became the work of his life, and he himself — the Father of Latvian Dainas. No other of the great culture workers has such a high title.

The first and till today the most important collection of Latvian Dainas came out from 1894 till 1915. Folk songs embrace human being both in cosmic, and in everyday processes. Folk songs are human and national at the same time, both rooted in the historical concreteness and everlasting. The sum of folk songs is a whole, and at the same time every quatrain is a whole — a capacious, strictly canonized in form miniature. The very text of quatrain is effective (they have two main metric types — trochaic and dactylic songs), but the quatrain becomes fully exposed only within context, when we know the place of every single song in the system. Every image of a folk song has a vast semantic field, which is being not only intellectually realized, but also anticipated genetically. Like the voice of blood that subconsciously speaks in the modern Latvians.

The motive about an orphan girl is very widespread in Latvian folk songs and tales. The poor, persecuted, but ethically pure and strong orphan girl suffering all the hardships and humiliations, wins in the end, is crowned — in the direct and figurative meaning. The same has happened to the Latvian folk song.

MĀRA ZĀLITE

Что такое латышская народная песня?

Латышская народная песня (дайна) — это основа и составная часть латышской культуры, источник этнического сознания латышей. Ее называют также энциклопедией народной жизни, архивом истории материальной и духовной культуры. Народную песню можно было бы назвать и духовной родиной латышского народа. Но это не только огромное национальное богатство. Латышская народная песня (обобщенно так мы называем весь массив латышских дайн — около 1,2 миллиона четверостиший и более длинных песен) представляет собой фундаментальный памятник мировой культуры, который в мире, к сожалению, еще мало знают.

Феномен латышской народной песни заставляет задуматься над парадоксами существования и развития народов (и человечества). Сегодня народная песня — это гордость и сила латышей, но причины того, почему именно у латышей возник и, главное, сохранился столь богатый устный фольклор, следует искать в исторически трагической судьбе народа. В XIII веке начался 700-летний период немецкой колонизации Латвии. До середины XIX столетия было задержано всякое формирование национальной культуры. Весь свой присущий любому народу творческий потенциал латыши вложили в народную песню. В то время как в других странах бурно развивались наука, философия, литература, языкознание, изобразительное искусство и т. д., латыши свои философские взгляды, свои первоначальные научные представления, свою поэзию, свою историю, свою судьбу выражали в народной песне.

В то время как у других европейских народов с развитием письменного и печатного слова фольклорная традиция постепенно исчезала (наследование культуры обретало иные формы), у латышей она все еще сохранялась как единственная возможность самовыражения. Более того, концентрируя в себе национальное самосознание, она аккумулировала всю творческую силу народа, заставляя нас сегодня поражаться художественности и философичности, жизненности и духовной энергии народной песни.

Сегодня именно через латышскую народную песню другие народы индоевропейской группы могут искать и свои корни, приближаться к своей первозданности, ибо дайны (особенно календарные, обрядовые песни и слой мифологических песен) хранят в себе самые архаичные представления о мире индоевропейского пранарода, древнейшие элементы, которые перекликаются с доведической эпохой и служат неиссякаемым объектом познания для сравнительной мифологии и других наук во всем мире. Старинная ценность латышской народной песни и в том, что ее мало коснулось влияние христианства, которое в духовную биографию многих других народов внесло необратимые коррективы. Христианство в Латвии не укрепило, так как здесь оно было введено примерно на тысячу лет позже, чем в других странах Европы, и встретило упорное духовное сопротивление.

В XIX веке, с началом национального пробуждения латышей, возникла реальная опасность потерять это древнее наследие, пронесенное через столетия и тысячелетия. К счастью, это осознали и наши деятели культуры национального возрождения. Началась массовая работа, которую возглавили К. Валдемарс, Ф. Бривземнекс, Я. Спрогис и другие выдающиеся деятели культуры того времени. Систематизацией народных песен занялся К. Барон. Это стало делом всей его жизни, а он сам удостоился звания Отца латышских дайн. Столь высокого титула нет больше ни у кого из великих деятелей латышской культуры.

В течение 1894—1915 годов вышло первое и по сей день наиболее значительное собрание латышских дайн. Народная песня объемлет все человеческое бытие, от космических сфер до обыденных проявлений. Народная песня общечеловечна и одновременно национальна, исторически конкретна и вместе с тем вневременна. Массив народных песен представляет собой единое целое, и в то же время единое целое — это и каждое четверостишие: емкая, с точки зрения формы строго канонизированная миниатюра. Воздействие оказывает уже сам текст четверостишия (двух главных метрических типов — трохаические и дактилические песни), однако во всей полноте четверостишие раскрывается только в контексте, когда мы знаем место отдельной песни в общей системе. Каждый образ народной песни имеет широкое семантическое поле, которое не только интеллектуально осознается, но и генетически предчувствуется. Как голос крови, который полусознательно говорит в современном латыше.

В латышских народных песнях и сказках широко распространен мотив сиротки. Бедная, всеми гонимая, но этически чистая и сильная сиротка, преодолев все трудности и унижения, под конец побеждает, и ее коронуют — в прямом и переносном смысле. Так произошло и с латышской народной песней.

MĀRA ZĀLITE

Saskan

Tautas garamantas... Folkloras... Mutvārdu daiļrade... Lai kā mēs censtos, tā nedodas nosaukties. Tai nav precīza vārda. Jo tā ir mazliet lielāka par mums ikvienu. Un gudrāka par mūsu katra viena gudrību. Visprecīzāk, tā ir tautas dzīves ziņa. Un nepodas tikai apziņas un valodas jēdzieniem vien. Jo tā darbojas vismaz trīs līmeņos — apziņā, zemapziņā un virsapziņā reizē. Tā nedodas tikai vārdam vien, bet tā **ligo**, tā **rotā**, tā **gavilē**, tā citādi skan bērū balsos un citādi skan goda balsos, tā iet pāri laukiem garajā saucienā, jā, tā skan, tā skandē savas skandīnes, tā sasauca, **saskan un veido saskaņu**. Te ir šī vārds nepasakāmā jēga un jušana — mēs saskanam. Kamēr vēl neesam dziedājuši, spēlējuši, mēs vēl saskaņojam, bet, kad jau dziedam, dejam, spēlējam, — mēs saskanam! Un tad' noskrien tāds mazs tirpulis pa kauliem — visiem, gandrīz visiem, kas tajā brīdī klāt, — saskan basi ar altiem, klausītāji ar dziedātājiem, saskan puišu un meitu balsis, saskan novads ar pārnovadu, varbūt saskan arī zvaigznes debesis ar vērmeli sētmalē.

Sodien Latvijā dzied mūsu pasaules novadnieki, mūsu Spānijas rucava un mūsu Vologdas tālava, jā, Igaunijas rikava, Belovežas mazirbe. Jā, tā ir tautu draudzība, bet tas ir par maz teikts. Un arī banāli. Jo tas ir daudz kas vairāk. Tā ir enerģiju pielaiķošana. Kam? Kādam nolūkam? — Lielajam vajadzībām. Garaspēka vajadzībām. Tikai nepārklausieties — ne karaspēka, bet garaspēka vajadzībām. Mēs **pielaiķojamies**. Vai jūs jūtat, kāda skaista, cildena jēga šajā vārdā — pielaiķoties? Mēs saskaņojam šī laika enerģiju, sava laika labo gribu. Mēs saskaņojam savu balsu pulksteņus. Labo gribu. — Labo gribu? Pielaiķoties? Bet tas taču nav labs vārds — «pielaiķoties»! Tas taču nozīmē «izlīgt», «samierināties», galu galā — padoties!

— Nē, tas to nenozīmē! Ir starpība, vai tu pielaiķojies zemiskajā vai cildenajā līmenī. Dziesma nāk no virsapziņas. Tā nāk no harmonijām. Tas nemaz nav jāpierāda. Katrs ir jutis lielā dziesmā šo kopības sajūtu, varētu teikt pat — dievkalpojuma efektu. Vīrs Dziesmusvētku kora var uzsvēst vainagu gaisā, un dziesmas spēks to noturēs; kamēr koris dziedās, tas nenokritīs. Jo tā ir cildena enerģija, saskanīgu vibrāciju laukā, tā ir stipri uzlādēta un uzlādējoša vide, kurā tu piedalies, kuru tu audzē. Tu audzē savu potenciālo taktu, potenciālo draudzību, kaut kāda labuma varbūtību pasaulē, vēl nenoteiktas labuma iespējamības. Jo tā ir blīvā enerģija, ko mēs izdejojam, sadziedam un tā to piesaucam, jā, tadā veidā to piesaucam un akumulējam. So enerģiju. So materiālu «izejvielā». Šis lauks, kas ar mums sadziedāts, šī potenciālā enerģija, kas uzsāka un iedejota, kaut kur kaut kad vienu brīdi kondensēsies, sublimēsies, manifestēsies, jā, piedzims korim kāds brīnišķī skaists «kora bērns», kaut kur vilkam nojuks nosacījuma refleksi un pārstās izdalīties siekalas tieši tad, kad vilkubedrē iekritis gaisā un garšīgais koklētājs. Un neapšaubāmi arī tas, ka dziedātāji un dejojāji veido savu veselību, pat slimie, dziedot savu draugu un saskaņu kopās, kļūst atkal veselīgi. Dziesma noteic vienu maiņu. Jo, dejojot un dziedot, muzicējot un skatot, mēs kļūstam it kā par vadītājiem cildenām un smalkām enerģijām, tās iet caur mums, veicina mūsu jūtu un domu spēju.

Bet ne tikai tev. Veselām tautām. Katrai tautai, katrai valstij, katrai domu biedru un ideju grupai ir savs dziesmotais spēka lauks, kas to ietver, sargā un uztur, iet tai līdzī cauri kara, gara un varu gadsimtiem. Tas ir lauks, kas neizklist, krājas, apņem un pabarot gan tos, kam ir nepietiekamība, gan speciāli uzlādē avangardam dirigentus un citus vadoņus.

Dziesma un dejas ir ceļš. Dziesma un dejas ir paņēmieni, kā tikt pie spēka. Kā likt bedu zem akmeņa. Kā iet pāri tai. Kā izdziedāt vara kannu, savu sviesta bunduliņu. Kā celt tautu. Kā celt valsti. Kā saskaņot un uzskaņot pasauli. Kā piejūgt un sajūgt sevi ar Visu.

Taču nenovērtēsim sevi par zemu! Ne šodien, ne citdien sadziedāšanās mēģinājumus un treniņus mēs neesam tikai sienāži, ciruļi un izpriecu bērni. Ne arī tikai brīvā laika pavadītāji kultūras nama pulciņos. Nē, nav mums brīva laika, tāpat kā vispār pasaulē nav brīvā laika. Mēs strādājam katrā notī un takti. Mēs kāpinām spējas un iespējamību. Varbūt mēs šodien atbrīvojam Daugavu no smagā metāla. Varbūt mēs nodrošinām pasaulē veselīgāku grūtniecību. Varbūt mēs birokrātam izspiežam šobrīd krokodila asaru. Varbūt palielinās to cilvēku skaits, kas māca mašinai skaņu, ne troksni.

Visur ir mūsu skaņu Doms. Visur ir mūsu skaņu domi. Visās jomās mēs ieskandējam savu labo omu.

Var teikt — Baltikums. Var teikt arī — Baltik-oms. Soreiz vesela nedēļa Baltikoma. Cildenā un labā omā. Lai realizējas viņa loma, lai bagāts ir viņa loms!

Mēs neesam tik maziņi, kā mēs izskatāmies.
1988. gada 1. jūlijā **IMANTS ZIEDONIS**

We resound

Folklore... Oral artistry... It is impossible to name it no matter how hard we try. It doesn't have a precise name. Because it is a bit bigger than each of us. And wiser than everyone's separate wisdom. To be exact — it is a nation's wisdom of life. It doesn't submit to notions about consciousness and language. Because it works at least in three levels — the conscious, the subconscious and transconscious at the same time. It can't be pronounced but it is in «ligo», «rotā» and rejoicing; it sounds different in funeral songs, it sounds different in festivity songs, it goes across fields in the «long call». Yes, it resounds, it harmonizes, summons and creates harmony. Here it is — this inexpressible sense and feeling — we resound together! While we have not sang and played yet we tune up but when we are singing and dancing and playing — we harmonize! And then a shiver runs down everybody's spine, almost everybody's — who is present at that moment. Bases sing together with altos, the audience with the singers, the voices of boys and girls resound together; perhaps the stars in the sky resound together with wormwood growing somewhere by the fence.

Today in Latvia we are singing together with neighbours from all over the world — our Spanish Rucava and our Vologdian Tālava, yes, Estonian Rikava and Byelovezskaya Mazirbe. Yes, this is friendship among the nations, but this is a banal and minor statement. Because it is something more than that. It is a levelling of energies. For whom? What for? — For great necessities. For the needs of spiritual forces. But not for armed forces. We are adjusting ourselves. Can you sense the fine and generous meaning of this word? We are adjusting the energy of this time, the good will of our time, and the clocks of our voices. Good will. Good will? Adjustment? But is this a good word? Doesn't it mean «reconciliation», «compromise» and giving in?!

— No, it doesn't! There is a difference whether you adjust yourself to a base or noble level. The song comes from transconsciousness. It comes from harmony and it doesn't need to be proved. Everybody has experienced this feeling of Community when singing together. You can toss a wreath into the air above the united choir of the Song Festival, and the power of the song will keep it suspended; as long as the choir sings the wreath won't fall down. Because this energy is noble, resounding in a field of harmonious vibrations, it is an inspirational medium in which you participate and which you help to grow. You are developing your potential tact, potential friendship and the possibility of eventual goodness in the world, yet undefined possibilities of good. Because the energy we are dancing and singing is compact. We summon it and sing it. Yes, this is the way we accumulate this energy. This «raw material» of matter. This potential energy once started and danced somewhere will someday condense, sublimate and manifeste. Yes, the choir will give birth to a beautiful «choire child», someplace the wolf will lose its conditioned reflex and won't eat the kokle-player who has fallen into the wolf-pit. It's obvious that singers and dancers sustain their health, even the ailing who sing along with their friends regain their health. The song determines metabolism. Because when dancing and singing, playing and resounding we become conductors of subtle and noble energies. They go through us, and stimulate the power of our feelings and thoughts.

And not only for you. For entire nations. Every nation, every group of like-minded people and ideas has its own song-steeped field of strength. A field that encloses, protects and supports, that accompanies the nation through centuries of war, spirit and power. This is the field which doesn't disperse, it accumulates, embraces and feeds those who are in need and charges up conductors and other leaders for going in the vanguard.

Song and dance is the Way. Song and dance is a method of gaining strength, and burying one's sorrow under a rock, stepping over it, lifting one's nation. Harmonizing and tuning up the world. Binding oneself with Everything.

Though let's not underestimat ourselves! In rehearsals we are not mere grasshoppers, skylarks or children, nor recreationists. No, we don't have any free time, just as the rest of the world doesn't have any free time. We are at work in every note and measure. We are increasing abilities and possibilities. Maybe we are freeing Daugava of heavy metals today. Maybe we are insuring more healthy pregnancies in the world. Maybe we'll manage to squeeze a crocodile tear from the beurocrat's eye. Perhaps we'll increase the number of people who can teach the machine sound, and not noise.

The Dome of our sounds is everywhere. Everywhere we sound out our bright mood.

This is a week of noble emotions. May «Baltica» achieve its goals and enrich everyone present!

We are not as small as we seem.

July 1, 1988. **IMANTS ZIEDONIS**

* Imants Ziedonis (centrā).
* Imants Ziedonis (in the centre).
* Имант Зиедонис (в центре).

Kurzeme. Кypземе

Foto: Andris Krieviņš.

Созвучно

Духовное наследие народа... Фольклор... Устное народное творчество... Как бы мы ни старались, оно не позволяет дать себе имя. У него нет точного имени. Потому что оно чуточку больше каждого из нас. И мудрость его выше мудрости каждого из нас. Точнее всего, это познание жизни народной. И оно не поддается лишь понятиям языка и сознания. Потому что действует по меньшей мере на трех уровнях — сознания, подсознания и надсознания разом. Оно неподвластно лишь слову и имени, но оно **колышется**, оно **украшает**, оно **ликует**, оно по-разному звучит в голосах похоронных и голосах славящих, оно долгим **кличем** несется над полями, и раз уж оно звучит, то перезвонами звенит и перекликается, **согласуется** и рождает согласие-созвучие. Вот не передаваемый словами смысл и ощущение — **мы созвучны**. Пока еще не начаты песни и игра, мы согласовываемся, но когда мы уже запели, заиграли, заплясали — мы созвучны! И мурашки по спине пробегают — у всех, почти у всех, кто сейчас вместе, — созвучны басы с альтами, созвучны слушатели и певцы, созвучны голоса парней и девушек, созвучны ближние края с дальними.

Сегодня в Латвии поют наши земляки со всего света, наша испанская Руава и наша вологодская Талава, да и эстонская Рикава, и беловежское Мазирбе. Да, это дружба народов, хотя слова слабоваты. И банальны. Это что-то большее. Это примерка энергии. Зачем? С какой целью? Для великой надобности. Для нужд силы духовной. Но, чтоб никто не ослушался, — не силы военной, а духовной. Мы примериваемся. Чуете, какая прекрасная и благородная идея заключена в этом слове — примеряться? Приладиться? Мы созвучны энергии и ладу времени, доброй воле своего времени? Мы сверили часы своих голосов. Примеряться? Но это же нехорошее слово — примеряться. Это значит — приспособиться, смириться, сдаться, в конце концов!

Нет, оно этого не означает! Есть разница, примеряться ты на низменном или возвышенном уровне. Песня приходит из надсознания. Она рождается гармонией. Это не нуждается в доказательствах. Каждый ощущал эту общность в великой песне, можно даже сказать — в ней был эффект богослужения. Когда на Празднике песни поет большой хор, можно подбросить над ним дубовый венок, и сила песни удержит его в воздухе; пока хор поет, он не упадет. Ибо это — возвышенная энергия, в поле созвучных вибраций, в ней сильный заряд, и она заряжает ту среду, в которой ты живешь и которую ты возделываешь. А ты возделываешь свой потенциальный такт, потенциальную дружбу, вероятность какого-то добра в мире, еще не высказанные возможности добра. Ибо то, что мы выпеваем и вытанцовываем, есть уплотненная энергия, да, именно так мы призываем и аккумулируем ее. Эту энергию. Это «исходное вещество» материи. Это — поле, которое мы вокруг себя напели, это — потенциальная энергия, которую мы вытанцевали, и они где-то когда-нибудь в один миг сконденсируются, сублимируются, обернутся манифестом, да и родится у хора некое сказочно прекрасное «дитя хора», и где-то нарушится условный рефлекс у волка, и перестанет у него выделяться слюна именно тогда, когда в волчью яму свалится светлый и смачный игрок на кокле. Несомненно и то, что поющие и танцующие сами творят свое здоровье, даже больные, объединяясь с друзьями для песни, становятся опять здоровыми. Песня определяет обмен веществ. Ибо когда мы поем и танцуем, музицируем и звучим, мы становимся вроде проводников благородной и утонченной энергии, она проходит сквозь нас и содействует нашей способности мыслить и чувствовать.

Но не только у тебя. У целых народов. У каждого народа, у каждого государства, у каждой группы единомышленников есть свое поле песенной силы, которое объемлет их, хранит и поддерживает, проходит с ними вместе сквозь столетия войн и властей. Это — поле неиссякаемое, оно накапливается, объемлет и питает тех, кто ощущает необходимость в этом, заряжает дирижеров и других вожakov, желающих идти в авангарде.

Песня и танец — это путь. Песня и танец — это способ обрести силу. Положить беду под камень и пройти мимо нее. Выпеть и медный сосуд, и туюсок с маслом. Поднять народ. Поднять государство. Сделать мир созвучным, настроить мир. Сопрячь себя со Всем.

Но не надо оценивать себя слишком низко. И сегодня, и в любой иной день на своих спевках, репетициях и тренировках мы — не только кузнечики, жаворонки и дети развлечений. И не только проводим досуг в кружках домов культуры. Нет, у нас нет досуга, как вообще в мире нет досуга. Мы трудимся каждой нотой и каждым тактом. Мы увеличиваем способности и возможности. Может быть, мы сегодня освобождаем Даугаву из-под тягелого металла. Может быть, мы обеспечим здоровое течение беременности в мире. Может быть, мы сей момент выжимаем у бюрократов крокодильи слезы. Может быть, увеличится число людей, обучающихся машины звучанию, а не шуму.

Всюду — наш звучащий Домский собор. Всюду — соборы нашего звучания. В любое строение мы внесем звучание своего доброго настроения. На сей раз у нас целая неделя балтийского настроения. Возвышенного и доброго настроения. Да реализуется его предназначение, да будут обильны его приобретения!

Мы не так уж малы, какими кажемся.

1 июля 1988 года.

ИМАНТ ЗИЕДОНИС

Vidzeme. Видземе

Zemgale. Земгале

Latgale. Латгале

Pūra darināšanas tradīcijas Latvijā

Vēl staigāju vainagā,
Jau micīti izrakstīju;
Izrakstī' se noglabāju
Paša pūra dibenā.

Tā, pūru pielocot, XVIII un XIX gadsimtā ikviens novadā dzied latviešu tautu meita.

Pūram latvietes ikdienā, mājā un sadzīvē ir praktiska un vispārināta nozīme. Pūrs ir tautu meitas izgatavotais audums, adījums, izšuvums un citu rokdarbu krājums. Pūrs ir tautas garīgās un materiālās kultūras vērtību krātuve.

Krāsās ziedošus un dzirkstošus cimdus, zeķes, prievītes un jostas, līnu dvieļus, stripainas un rakstainas segas, lakatus latvietē darina un krāj gadu no gada līdz mūža vakaram. Pirmo reizi pūru jaušu vērtējumam paver, kad tautu dēls meiteni aizved jaunajā dzīvē. Jau kāzu dienā jaunā sieva pielocīto pūru dala saviem un tautieša vecākiem, māsām, brāļiem un visiem labiem ļaudīm, no kuriem gudriba un labestība gūta. Lai jaunajā dzīvē būtu veiksmē, pēc sensenas paražas, ceļā uz tautieša sētu upei, tiltam, ozolam vai baltajam bērziņam ceļmalā velta prievīti un reizēm pat cimdus pāri. Tautieša sētā veltes dala cilvēkiem, dzīvniekiem (sunitim, jēriņam, brūnai) un lietām (pavardam, ēkām), ar kurām kopā ritēs turpmākais dzīves gājums. Taču bagātīgi pielocītā pūra ikdienas praktiskām vajadzībām un svētkiem vēl paliek cimdi, dvieļi, palagi un citi darinājumi.

Ne tikai audumi, adījumi un izšuvumi, bet arī iestablietas (mūsdienā izpratnē — mēbeles), darbā rīki, pīti trauki, māla podi, bļodas un krūzes vajadzīgas ikdienā. So lietu sagādāšana paliek tautieša ziņa.

Tā visām latvietes mūžam cauri rit pamazām krātā un papildinātā pūra vajadzība. Pat noslēdzoties dzīves gājums, paliek novelēti cimdi un prievītes kapa rācējam, zirga jūdžējam, zārka nesejam.

Caklums, darba tikums un prasme, gadsimtos pārmantoto tradīciju pārdzīvots un izprasts turpinājums — tas ir ikvienas tautu meitas pūrs. Arī ģimenes, tuvaķo un tālāko kaimiņu attiecības, savstarpējā cieņa ir pūra darināšanās un dālišanas tradīcijas izteikta dzīves gudriba. Tā ir aktuāla un dzīvo arī mūsdienās, kad tautas mākslas attīstība un propaganda rit daudzveidīgākā un plašākā gultnē.

Kaut arī šodien ikvienā mājā rūpnieciskie ražojumi ieņemusi stabili vietu, īsto tautas dvēseli un raksturu atklāj roku darbs. Gandrīz vai katrā ģimenē kāds ada, izšuj, auž, pin groziņus un pa retam izgatavo kādu mēbeli. Tacu citīgākie un vērienīgākie tautas mākslas vērtību nesēji ikdienā, popularizētāji tuva un tālā apkaimē ir organizēto lietišķās mākslas kolektīvu dalībnieki.

Katrs kolektīvs ir it kā liela saime, kurā savukārt saplūst kopā veselas ģimenes vai atsevišķi to pārstāvji — visi skaistumu alkstoši cilvēki. Visus vieno viens mērķis — izziņāt seno amatu māku, iegūt darba iemaņas, apliecināt spējas un varešanu, iepazīt savas un kaimiņu tautu garā vērtības un draugu vidū popularizēt tautas mākslu. Kolektīvu dalībnieku ieinteresētība ir daudzpusīga: tekstilijas, keramika, koka, metāla, ādas un dzintara apstrāde.

Katrā kolektīvā pēc izveletās nozares rit intensīvs macību un radošais darbs. Tekstilniecēm galvenais ierosmes avots ir katra novada tautas tērps. Tā, piemēram, Zemgales tērpa vērtību izteic greznie, daudzkrāsainie brūnči, baltiem izšuvuma rakstiem rotātie krekli, greznie ceļu apaudi pie baltajām villainēm, rakstotās jostas un citi tērpa piederumi.

Ornamenta un krāsu salikumos neatkārtojama daudzveidība sastopama rakstainajās zeķēs, cimdās, dvieļos, galda segās, lakatos, gultas segās.

Krāsojot ar augu krāsvielām, paaudzēs sakrātās zināšanas, darba iemaņas un reizēm pat amata noslēpumi noder arī šodien.

Daudz vērtīga sniedz gadskartu — Saulgriežu svētku (Mārtiņdiena, Ziemassvētki, Vecgada vakars, Meitēdiena, Lieldienas, Jāņu nakts un citi) tradīcijas ar telpu rotājumiem, rotājām, dziesmām, ar novada iecienītiem savdabīgiem ēdieniem.

Novada tautas mākslas izpētē iegūtās zināšanas, cieša saikne ar muzejiem un sirmajām māmūlām, seno tradīciju glabātājam, pašu meistarū talants un neatlaidība devuši panākumus — bagātu darinājumu klāstu (pūru) savas mājas un apkaimes skaistuma radīšanai.

Radošajā darbā meistari nesamierinās tikai ar atsevišķu skaistu lietu darināšanu, bet strādā pie plašākām tēmām: dažādu lietišķās mākslas veidu darinājumu apvienojumu vienotā ansambli apģērba, dzīvokļu un pat sabiedrisko telpu noformējumam.

Par tradīciju kļuvis kolektīvu radošā darba pārskats dažādās izstādēs savās mājās, kaimiņu pilsetās un republikās. Savdabīgas izveidojušās vairaku kolektīvu kopīgi rīkotās tematiskās izstādes. Nopietnu darba pārskatu katrs kolektīvs sniedz republikas un Vissavienības tautas mākslas izstādēs, kā arī izstādēs aiz mūsu valsts robežām.

ILGA MADRE,

LPSR Nopelniem bagātā kolektīva G. Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzeja Tautas lietišķās mākslas studijas «Atspole» vadītāja

Dowry traditions in Latvia

Come, you sister,
Spider's daughter,
Help me fill
My dowry chest.

In the 18th and 19th centuries you could hear Latvian girls singing this song while making their dowry.

The dowry has a special place in the Latvian home and everyday life, it has both practical and general significance. The dowry includes fabrics, knittings, embroidery and other articles of needlework. The dowry is a treasury of national culture.

From year to year up till the end of her life the Latvian girl makes and collects mittens, socks, hand-woven ribbons and belts, linen towels, striped and patterned blankets and shawls. The wedding is the first time when the dowry chest is opened for the people's appreciation. On the day of the wedding the bride distributes the dowry to her and her future husband's parents, sisters, brothers and other good people. According to a well-established custom a river, bridge, oak-tree or white birch is bestowed with a hand-woven ribbon or even a pair of mittens, thus providing the couple with good luck. In the home of the bridegroom presents are given to people, animals (dog, lamb, cow), to the hearth and buildings among whom the new wife will spend her life. Although many mittens, towels, sheets and other handiwork remain for festivities and everyday use.

Not only fabrics, knittings and embroidery but also household items (furniture from today's viewpoint), tools, wickerware, clay vessels, bowls, jugs are needed in everyday life. It is the bridegroom's duty to provide the family with these items.

The entire life of the Latvian woman is intermingled with the necessity of collecting and replenishing her dowry. When her life has come to an end her mittens and ribbons are bequeathed to the gravedigger, to one who harnessed the horse, to those who carried the coffin.

Industriousness, virtue and skill — these are traditions handed down from generation to generation embodied in the dowry of every woman. Relations between the members of the family, near and distant neighbours and mutual respect are expressed through the traditions of dowry making and distribution.

This is a vital and living tradition. The true soul and character of the nation is revealed through handiwork. There is hardly a family where nobody knits, embroiders, weaves, makes wickerware or, on occasion, creates some piece of furniture. The people most involved in the popularization and creating of folk art are those united in crafts groups.

Every group is like a large family consisting of smaller families or their representatives. People who crave beauty. Their goal is to be skilled in old crafts, to prove their abilities and ambitions, to become familiar with our as well as our neighbours' folk art, popularize it among friends. Members have various interests: textile art, ceramics, woodwork, leather and amber work.

Every group chooses its speciality. The members teach those who are newcomers, study themselves and also work creatively. Investigations of regional art traditions, close cooperation with museums and talks with old people — custodians of ancient traditions, talent and persistence of the craftsmen has resulted in a rich display of things which create beauty around one's house.

Exhibitions in this republic as well as in neighbouring republics have become a tradition of crafts groups.

by ILGA MADRE

leader of the crafts group «Atspole» of Gederts Eliass Museum of History and Art, (in Jelgava.)

Приданое латышской девушки

Приди, сестрица,
Паукова доченька,
Помоги приданое
Приготовить.

Так в XVIII и XIX веках пела каждая латышская девушка.

Для будней, дома и быта латышки приданое имеет практическое и обобщенное значение.

Приданое — это не только ткани, вязанье, вышивки, другие рукоделия девушки, это хранилище ценностей духовной и материальной культуры народа.

Цветущие и сверкающие всеми красками радуги рукавицы, носки, пояса, льняные полотенца, полотняные и узорчатые одеяла и платки латышка накапливает из года в год до конца своей жизни. Впервые приданое открывается взорам людей, когда жених уводит девушку в новую жизнь. Уже в день свадьбы молодая жена раздает накопленное своим родственникам, родственникам жениха и всем добрым людям.

Согласно древней традиции, по дороге к дому жениха речке, мосту, дубу или белой березе на краю дороги дарят ленточку, а иногда и пару рукавиц. Это чтобы в ловкой жизни не покидала удача. Во дворе жениха подарки раздают людям, животным (собаке, жеребенку, буренке) и предметам (зданию, очагу), с которыми придется идти вместе по жизни. Но в сундуке еще остаются для каждодневных нужд и праздников рукавицы, полотенца, покрывала...

В будни необходимы не только ткани, вышивки и вязанье, но и то, что теперь называется мебелью, орудия труда, плетеная посуда, глиняные горшки, миски и кувшины. Все эти вещи остаются в ведении юноши.

Вот так через всю жизнь латышской женщины проходит постепенно собираемое и пополняемое приданое. Даже после смерти остаются ленточки и рукавицы, завещанные тем, кто будет провожать в последний путь и хоронить.

Усердие, добросовестность и трудовые навыки, сохранение и продолжение традиций — это приданое каждой девушки. Семейные, соседские отношения, взаимоуважение — это житейская мудрость, выраженная в накоплении приданого и его дальнейшем разделе.

Глубоко душу народа и его характер раскрывает рукоделие. Почти в каждой семье кто-нибудь вяжет, вышивает, тклет, плетет корзиночки и время от времени изготавливает мебель. Но самые упорные популяризаторы ценностей народного искусства — это члены коллективов прикладного искусства.

Каждый коллектив — это большая семья. Их всех объединяет одна цель — открыть для себя секреты ремесел, получить навыки труда, познать духовные ценности своего и других народов, популяризовать народное творчество среди друзей.

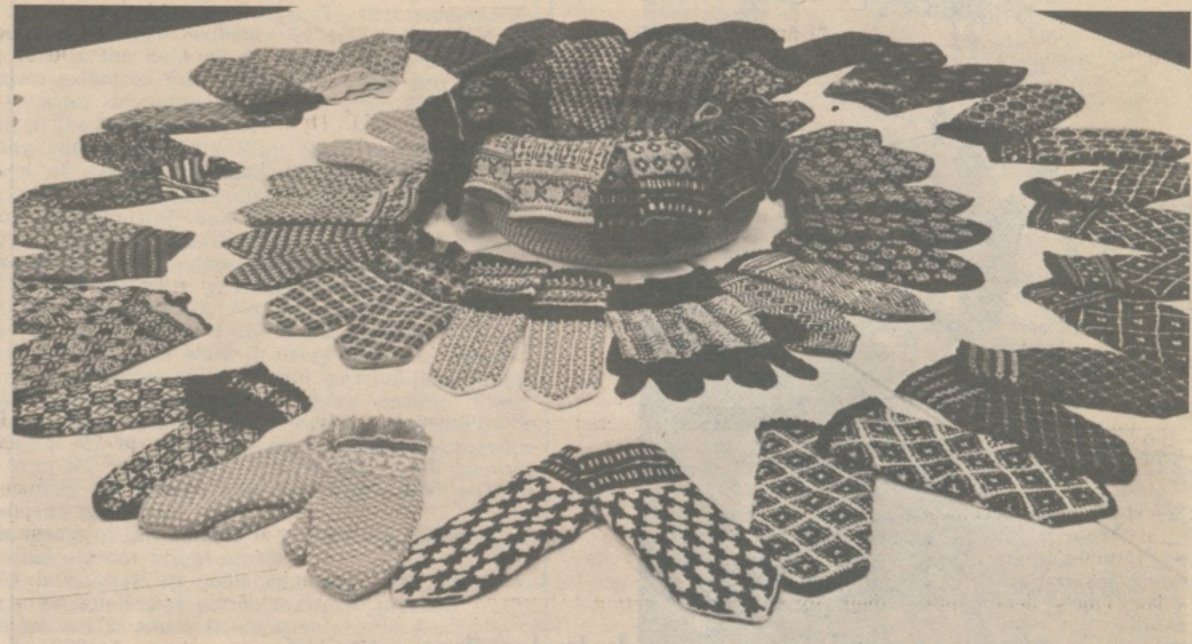
Интересы членов коллектива разнообразны: текстиль, керамика, обработка дерева, металла, кожи и янтаря.

В каждом коллективе течет интенсивный учебный и творческий труд по избранному направлению.

Знания, полученные в процессе исследования народного искусства края, тесная связь с музеями и хранителями старых традиций, талант самих мастеров дали свои плоды — множество предметов рукоделия для украшения своего дома и окрестностей.

ИЛГА МАДРЕ,

руководитель народной студии прикладного искусства «Атсполе», заслуженного коллектива Латв. ССР Елгавского музея истории и искусства им. Г. Элиаса.

* Girts Vilks. Ilustrācija A. Pumpura «posam «Lāčplēsis». 1947. gads. Rolanda Fogta fotoreprodukcija.
* Girts Vilks. Illustration for «Lāčplēsis», epic by A. Pumpurs (1947). Photo by Rolands Fogts.
* Гирт Вилкс. Иллюстрация к эпосу А. Пумпура «Лачплесис». 1947 год. Репродукция Роланда Фогта.

«Tāpat kā vienīgi cilvēki, var arī vesela tauta
Pacelties gudrībā augsti, tā, ka tiek līdzīga dieviem.»
(A. Pumpurs, «Lāčplēsis»)

Nacionālās atmodas laikmeta cilvēki sapņo par vienotu, brīvu, gudru tautu. Ir sarosījušies dzejnieki, komponisti, dziedātāji. 1888. gadā Rīgā dimd. Skan Dziesmu svētki. Togad iznāk A. Pumpura epos «Lāčplēsis».

«Lāčplēsis» kļūst par tautas vēstures, domu, sāpju un lūgšanu grāmatu.

Pumpura «Lāčplēsis» ir vienreizējs ideju un ierosmju avots jauno laiku kultūrai. Daudz eposa tēli un to iekšējā pasaule, rīcība, šaubas vai negēlība radošam darbam aicinājusi gan Raini un Aspaziju, gan V. Plūdoni un J. Sudrabkalnu u. c.

Sogad eposam — 100. Godā ceļam «Lāčplēsi» un Andreju Pumpuru, analizējam eposu citu mazo tautu literatūras kontekstā un runājam par nacionālajiem epiem. Visā republikā notikuši, notiek un vēl gaidāmi plaši simtgadei veltīti sarīkojumi.

Tie iesākās maijā ar Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas rikoto zinātnisko konferenci. Pēc tam svinību centrs pārvietojās uz Burtņiekiem. Tur notika Lāčplēša tematiskā veltītais tēlnieku plenērs. Tika arī atklātas divas ekspozīcijas.

Jāņu diena — 24. jūnijā — Burtņiekos klausītāju tūkstošus pulcēja Zigmara Liepiņa un Māras Zālītes rokoperas «Lāčplēsis» pirmizrāde.

Septembrī (22. septembrī ir Pumpura dzimšanas diena) Lielvārdē notiks tradicionālā zinātniskā konference, kam sekos plašas svinības Pumpura muzejā, kā arī citi sarīkojumi.

INGUNA JERIŅA

«An entire nation, just as an individual
Can reach a high level of wisdom becoming like the gods.»

A. Pumpurs «Lāčplēsis» (Bearslayer)

People of the period of national awakening long for a united, free, wise nation. Poets, composers, singers were stirred by this work. The Riga of 1888 resounds. The song Festival resounds. This is the year of «Lāčplēsis» publication.

«Lāčplēsis» becomes the book of the nation's history, thoughts, pain and prayers.

Pumpur's «Lāčplēsis» is a unique source of ideas and inspiration for the culture of the modern times. The epic's personages, their inner world, action, doubts or baseness have been a spring-board for the creative work of Rainis and Aspazija, of Vilis Plūdons and J. Sudrabkalns etc.

This year we celebrate the 100th anniversary of this epic. We are honouring «Lāčplēsis» and Andrejs Pumpurs, we analyse the epic in the literary context of other small nations. We are speaking about national epics.

Festivities are held throughout the entire republic dedicated to the centennial of «Lāčplēsis».

This event started in May with the research conference organized by the Latvian Academy of Sciences. Then the centre of celebration was moved to Burtņieki. An open-air exhibition of sculptures created on the spot took place. On Jānis day — June 24 — Burtņieki was overcrowded by hundreds of thousands spectators who witnessed the first night of the rock-opera «Lāčplēsis» by Zigmars Liepiņš and Māra Zālīte.

In September (September 22 is Pumpur's birthday) annual research conference is going to take place in Lielvārde. It will be followed by festivities in Pumpur's museum and other activities.

INGUNA JERIŅA

«И человек, и целый народ благородством
высоким
Нравов и мудростью может подняться
вровень с богами.»
(А. Пумпур, «Лачплесис».)

В эпоху национального пробуждения люди мечтают о едином свободном, мудром народе. Об этом мечтают поэты, композиторы, певцы. 1888 год в Риге — год Праздника песни. В этом же году вышел в свет эпос А. Пумпура «Лачплесис».

«Лачплесис» стал книгой истории народа, отражением его мыслей и боли.

Эпос А. Пумпура — грандиозный источник идей и вдохновения для культуры нового времени. Многие герои эпоса вдохновляли Райниса и Аспазию, В. Плудониса и Я. Судрабкална...

В этом году мы отмечаем 100-летие эпоса. Чествуем «Лачплесиса» и Андрея Пумпура, анализируем эпос в контексте литератур других малых народов, говорим о национальных эпосах.

По всей республике проходят мероприятия, посвященные этой дате. Они начались в мае научной конференцией в Академии наук Латвийской ССР. Потом центром празднеств стали Буртниеки, где проходил пленэр скульпторов — мастера создавали работы на темы эпоса. А в Янов день — 24 июня — тысячи зрителей увидели здесь премьеру рок-оперы Зигмара Лиепиня и Мары Залите «Лачплесис».

В сентябре (а 22 сентября — день рождения А. Пумпура) в Лиелварде пройдет традиционная научная конференция, состоится торжество в музее А. Пумпура.

ИНГУНА ЕРИНЯ

«Lāčplēsis» un citi simtgadnieki

Mūsu republikas Zinātņu akadēmijas Fundamentālās bibliotēkas rokrakstu un reto grāmatu nodaļā (Rīgā, A. Upīša ielā 3) skatāma izstāde «Latviešu grāmatniecība pirms 100 gadiem». Ekspozīcija ir daļa no izstāžu cikla, kas veltīts Latvijas grāmatas četrsimtgadei.

Izstādes centrā ir grāmata, kas iznākusi 1888. gadā: «Lāčplēsis. Latvju tautas varonis. Tautas epos». Pēc tautas teikām sacerējis Pumpurs. Ārēji it kā nēcils izdevums, taču ar milzīgu kultūrvēsturisku un vēl šobrīd aktuālu nozīmi.

Tālāk — interesantākie «Lāčplēša» izdevumi latviešu un citās valodās.

Blakus dažādajiem «Lāčplēša» izdevumiem — materiāli arī par pašu Andreju Pumpuru.

Nozīmīga dāvana latviešu lasītājiem uz 3. dziesmu svētkiem 1888. gadā bija arī pirmie Ausekļa Kopoti raksti. Pirmie vispār, kas iznākuši kādam latviešu dzejniekam.

Pumpura «Lāčplēsi» un Ausekļa darbus latviešu sabiedrības demokrātiskā daļa saņēma kā spilgtu nacionālā romantisma izpaudumu.

Vienā gadā ar «Lāčplēsi» pirmo reizi latviešu valodā iznāca XII gadsimta senkrievu literatūras piemiņklis «Teiksmas par Igora kauju» (Stāsts par Igora karaeju).

Nepieminēju visas izstādē vērojamas grāmatas, kas izdotas 1888. gadā. Vairākas no tām veltītas tieši 3. dziesmu svētkiem. Par šo plašo tautas muzikālās kultūras skati stāsta arī atsevišķā stendā izvietotie rokrakstu fondu materiāli.

OJĀRS ZANDERS

«Lāčplēsis» (Bearslayer) and Other Centenarians

Currently on view in the manuscript and rare book collection of the Latvian Academy of Sciences (Riga, Andreja Upīša Street No. 3) is the exhibition «Latvian Publishing 100 Years Ago». The exhibition is part of a series commemorating the quadricentenary of the Latvian book.

The exhibition is highlighted by the book «Lāčplēsis. Hero of the Latvian People. A national epic. Written according to folk legends by Pumpurs», published in 1888. An outwardly unimpressive volume, it has great cultural historical significance and continues to inspire the modern reader. Also on display is a manuscript review of the work by the literary historian Teodors Zeiferts and noteworthy later editions of «Lāčplēsis» in Latvian and other languages.

In addition to the sampling of various editions of «Lāčplēsis», the exhibition contains materials concerning the author Andrejs Pumpurs himself.

The greatest gift to Latvian readers on the occasion of the Third Latvian Song Festival in 1888 were the first collected works of Auseklis. They were the first of any Latvian poet.

Pumpur's «Lāčplēsis» and the works of Auseklis were received as a brilliant expression of national romanticism by the democratic sector of Latvian society.

A great 12th century achievement of Russian literature «The Legend of the Battle of Igor» was first published in Latvian in the same year as «Lāčplēsis».

As yet unmentioned are the many various books, all published in 1888. A number of them were intended specifically for the Third Latvian Song Festival. Materials from the manuscript archive, exhibited in a separate case tell about this broad musical cultural event.

OJĀRS ZANDERS

«Лачплесис» и другие столетние юбилеры

В отделе рукописей и редких книг Фундаментальной библиотеки Академии наук республики (Рига, ул. Упиша, 3) можно познакомиться с выставкой «Книгопечатание в Латвии сто лет назад». Экспозиция является частью цикла выставок, посвященных четырехсотлетию латвийской книги.

В центре выставки книга, которая издана в 1888 году: «Лачплесис. Латышский народный герой. Народный эпос. По мотивам народных сказаний сочинил Пумпур». Простенькое, на первый взгляд, издание, но с огромным культурно-историческим, и по сей день актуальным, значением.

Наряду с различными изданиями «Лачплесиса» в экспозиции есть материалы о самом А. Пумпуре.

Значительным подарком латышским читателям и третьему Празднику песни в 1888 году были первые собрания сочинений Auseklis. Это было вообще первое издание сочинений латышских поэтов.

«Лачплесиса» и труды Auseklis демократическая часть латышского общества восприняла как яркое проявление национального романтизма.

В том же 1888 году впервые на латышском языке был издан памятник древнерусской литературы XII столетия «Слово о полку Игореве».

Мы упомянули не обо всех книгах 1888 года, представленных в экспозиции. Многие из них посвящены III Празднику песни.

ОЯР ЗАНДЕРС

Foto: Andris Krīviņš.

Ekspresfotokonkurss «Baltica-88»

Express Photo Contest «Baltica-88»

Экспресс-фотоконкурс «Балтика-88»

Latvijas PSR Fotomākslas biedrība un LPSR Mākslas darbinieku nams rīko fotokonkursu par festivāla «Baltica-88» norisi.

Konkursā var piedalīties profesionāli fotogrāfi un amatieri.

Fotokonkursam pieņems melnbaltās fotogrāfijas 24×30 cm un krāsainos diapozitīvus 24×36 mm un 60×60 mm lielumā (ielogotus). No katra autora pieņems ne vairāk kā 10 darbus (sērija vai fotogrāfiju cikls tiek uzskatīts par vienu darbu).

No labākajām melnbaltajām fotogrāfijām izveidos izstādi, labākie krāsainie diapozitīvi tiks parādīti speciālistiem un publikai īpašā seansā izstādes nobeidumā š. g. 27. augustā.

Par labāko melnbaltu fotogrāfiju kolekciju paredzēta GALVENA BALVA, ko piešķirs Latvijas PSR Fotomākslas biedrība, un 250 rbi. naudas prēmija.

Par labāko krāsaino diapozitīvu kolekciju piešķirs Latvijas PSR Kultūras ministrijas un E. Melngaila Republikas tautas mākslas un kultūrizglītības darba zinātniski metodiskā centra GALVENO BALVU un 250 rbi. naudas prēmiju.

Bez tam savas balvas paredzējuši piešķirt LPSR Mākslas darbinieku nams, LPSR Mūzikas biedrība, Latvijas Kultūras fonds, Valsts Mākslas muzejs.

Izstādē, ko atklās š. g. 5. augustā plkst. 16 Mākslas darbinieku namā, skatītāji varēs balsot par interesantāko fotogrāfiju vai fotogrāfiju ciklu skatītāju balvas piešķiršanai.

No labākajām fotogrāfijām un krāsainajiem diapozitīviem taps fotoalbums. Darbu autori saņems honorāru. Izstādē nepieņemtos un neizmantotos darbus autori varēs saņemt atpakaļ līdz š. g. 1. novembrim.

Fotogrāfijas un krāsainie diapozitīvi sūtāmi līdz 28. jūlijam. Adrese: Rīgā, pasta indekss PDP 226922, Valņu ielā 9, fotokonkursam «Baltica-88».

ORGANIZĀCIJAS KOMITEJA

The Latvian SSR Photographers Association together with the Centre of Latvian Artists organize photo contest about the festival «Baltica 88».

Professionals and amateur photographers are welcome to take part in the contest.

Black-and-white photographs (dimensions — 24×30 cm) and colour slides (dimensions — 24×36 mm; 60×60 mm, mounted in frames) will be accepted. Each author can present up to 10 works (series of photographs will be regarded as one work).

The best black-and-white photographs will be exhibited as well as the most interesting colour slides will be displayed to the public on the exhibition on August 27.

The Latvian SSR Photographers Association will award the main prize and 250 roubles gratuity for the best black-and-white photographs collection.

The Latvian SSR Ministry of Culture and Emīlis Melngailis Centre of Cultural Education and Folk Art will award the main prize and 250 roubles gratuity for the best collection of colour slides.

Apart from that the Latvian Centre of Artists, the Latvian Music Association, the Latvian Fund of Culture and the State Museum have envisaged their own prizes.

The spectators will be able to vote for the most interesting photograph or series of photographs at the exhibition which will be opened on August 5 at 4 p.m. in the Centre of Artists. The most recognized work will receive the spectators prize.

The best photographs and colour slides will be selected for photo-album. The authors will receive emoluments.

The authors will be able to receive their works that will not be accepted or included in the exhibition till November 1.

Photographs and colour slides have to be sent till July 28. Address: Photo Contest «Baltica 88»

9 Valņu Street

Rīga, index PDP 226922

ORGANIZING COMMITTEE

Общество фотоискусства Латвийской ССР вместе с Домом работников искусства Латв. ССР объявляет фотоконкурс, приуроченный к фестивалю «Балтика-88».

В конкурсе могут принять участие фотографы-профессионалы, а также любители.

Мы принимаем черно-белые снимки размером 24×30 см и цветные диапозитивы размером 24×36 мм и 60×66 мм (в рамках). Каждый автор может прислать не больше 10 работ (серия или цикл фотографий принимаются за одну работу).

Лучшие черно-белые фотографии можно будет посмотреть на выставке, а диапозитивы для специалистов и публики будут показаны на специальном сеансе в день закрытия выставки (27 августа).

Главный приз и премия в размере 250 рублей предусмотрены автору лучшей коллекции черно-белых снимков. Приз присуждает Общество фотоискусства Латвийской ССР.

Министерство культуры Латвийской ССР и Научно-методический центр народного искусства и культурно-воспитательной работы присуждают ГЛАВНЫЙ ПРИЗ и денежную премию в размере 250 рублей за лучшую коллекцию диапозитивов.

Свои призы предусмотрели еще и Дом работников искусства Латв. ССР, Музыкальное общество Латв. ССР, Фонд культуры Латвии, Государственный художественный музей.

Выставка откроется 5 августа в 16.00 в Доме работников искусства. Ее посетители смогут отдать свои голоса заинтересовавшей их фотографии или циклу снимков для присуждения зрительского приза.

Лучшие фотографии и цветные диапозитивы войдут в фотоальбом. Авторы работ получают гонорар.

Снимки, которые не будут использованы для выставки, авторы смогут получить обратно до 1 ноября.

И, наконец, адрес фотоконкурса «Балтика-88»: 226922, Рига, ул. Вальню, 9.

ОРГКОМИТЕТ

Rīt, 11. jūlijā:

plkst. 21 Ieskaņu koncerts
Valkā

Otrdien, 12. jūlijā:

plkst. 16 Lietišķās mākslas un tautas
mūzikas instrumentu izstādes
atklāšana Izstāžu zālē (Rīgā,
Torņa ielā 1)

plkst. 19 Ieskaņu koncerts Valmierā

plkst. 20.30 Kora mūzikas koncerts LUV
Lielajā aulā
Latvijas novadu sadziedāšanās
Doma laukumā, Jāņa sētā,
Komjaunatnes ielā un pie
Filharmonijas

plkst. 21.30 Latvijas PSR Tautas deju
ansambļu koncerti Pils laukumā
un Komunāru laukumā

Tomorrow, July 11:

9 p m Introductory concert
in Valka

Tuesday, July 12:

4 p m Exhibition hall in 1 Torņa Street.
Opening of the exhibition of
crafts and national musical
instruments

7 p m The Great hall of Latvian State
University Choral music concert.

8 30 p m Dome Square, Jāņa Courtyard,
Komjaunatnes Street and by the
Philharmonic Hall concert of all
Latvia's folk-groups

9 30 p m Palace Square, Komunāru Square
Latvian folk dance group
performances

7 p m Introductory concert in Valmiera

Zavtra, 11 июля:

21.00 Концерт в г. Валке.

Во вторник, 12 июля:

16.00 Открытие выставки прикладного
искусства и народных инструментов
в выставочном зале на ул. Торня, 1.

19.00 Концерт хоровой музыки в Большой
аул ЛГУ.
Концерт в г. Валмиере.

20.30 Домская площадь, Яня сета, ул.
Комьяунатнес, у Филармонии —
перепевы фольклорных ансамблей
из различных областей Латвии.

21.30 Пл. Пилс, пл. Коммунаров —
концерты ансамблей народного
танца Латвии.

Redakcija atrodas:
pasta indekss 226081,
Rīgā, Balasta dambī 3,
10. stāvā.
Tālruni: 466072, 466076.

Editorial board:
Rīga 226081,
3 Balasta Dambis Street,
Floor 10.
Telephone: 466072, 466076.

Адрес редакции: 226081, Рига,
Баласта дамбис, 3, 10-й этаж.
Справочные телефоны:
466072, 466076.

Redakcijas kolēģija / Editors / Редакцион-
ная коллегия: I. Āboliņa (atbildīgā par
izdevumu), B. Bernacka, J. Darbiniece,
A. Gorbunovs, G. Janaitis, G. Pelēkais.
Maketējis Jānis Rožukalns.

Iespiests Latvijas KP CK Izdevniecības tipogrāfijā, 226081, Rīgā, Balasta dambī 3. Ofsetspiedums. Metiens 50 000 eks. JT 07273. Pas. Nr. 1023.
Typeset and Printed in Riga at the Latvian CP Central Committee Publishing House.
Отпечатано в типографии Издательства ЦК КП Латвии, 226081, Рига, Баласта дамбис, 3. Офсетная печать.